

2018

Mt 3864 välin Yllikkälä–Pulsa luontoselvitys 2017–2018

Petri Parkko

9.11.2018

1. Taustoja

Maantielle 3864 välillä Yllikkälä–Pula on tulossa parannustoimenpiteitä nykyiseen maastokäytävään. Hankkeen suunnittelua varten tarvittiin tiedot alueen merkittävistä luontoarvoista. Kaakkois-Suomen ELY-keskus tilasi luontoselvityksen 27.4.2017. Luontoselvitystä päivitettiin uhanalaisen (vaarantunut, vu) kangasvuokon (*Pulsatilla vernalis*) ja maisemakuusen osalta lokakuussa 2018. Kaakkois-Suomen ELY-keskus (Hannu Moilanen) tilasi päivityksen 28.9.2018.

2. Menetelmät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin kahden maastotyöpäivän aikana 5.5. ja 11.7.2017. Maastokäynnillä 5.5.2017 tieosuus ajettiin autolla läpi havainnoiden EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajille liito-oravalle (*Pteromys volans*) NT sopivia varttuneempia ja haapaa kasvavia metsiä. Sopivat metsäkuviot kuljettiin jalkaisin maastossa läpi etsien liito-oravan ulostepapanoita haapojen ja kuusten alta. Kevään maastokäynnillä etsittiin myös rauhoitetulle putkilokasville kangasvuokolle (*Pulsatilla vernalis*) vu sopivia kasvupaikkoja.

Maastokäynnillä 11.7.2017 havainnoitiin tieluiskien ja pientareiden kasvillisuutta paikoissa joissa oli vähän edustavampaa ketokasvillisuutta. Suunnittelualueelta selvitettiin ajankohdan mahdollistamalla tarkkuudella arvokkaita elinympäristöjä (luonnonsuojelulain, vesilain ja soveltaen metsälain suojelemat kohteet, uhanalaiset luontotyytit sekä muut arvokkaat elinympäristöt). Maastossa arvioitiin myös uhanalaislajiston ja direktiivilajien esiintymisen todennäköisyyttä ja tarvittavia jatkoselvityksiä. Tutkimusalueeksi rajattiin noin 20 metrin levyinen vyöhyke tien molemmiin puolin, mutta tarvittaessa sitä laajennettiin esimerkiksi liito-oravalle Dir IV, NT sopivassa metsässä. Maastotyöt teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko.

Suunnitteluvälillä tehtiin maastotarkistuksia 3.10.2018, jolloin käytiin kartoittamassa ja arvioimassa uhanalaisen (vaarantunut, vu) ja rauhoitetun kangasvuokon (*Pulsatilla vernalis*) yleisötilaisuudessa esiin tulleet kasvupaikat. Kangasvuokko on parhaiten löydettävissä kukinta-aikaan toukokuun alussa, mutta koska lehdet säilyvät vihreinä ympäri vuoden, on laji löydettävissä myös syksyllä. Samalla maastokäynnillä käytiin arvioimassa ja kuvaamassa aivan tien laidassa kasvava maisemakuusi.

Suojelubiologi Tuula Tanska Kaakkois-Suomen ELY-keskuksesta toimitti Herttaan tallennetut suunnittelualuetta koskevat uhex-tiedot. Nisäkkäiden uhanalaisuus raportissa on vuoden 2015 arvioinnin (Liukko ym. 2016) mukainen ja muiden eliölajien uhanalaisuus perustuu vuoden 2010 arviointiin (Rassi ym. 2010).

Raportissa käytettyjä lyhenteitä: Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulaille kielletty; EN = erittäin uhanalainen; VU = uhanalainen, vaarantunut; NT = silmälläpidettävä laji.

3. Suunnitteluvälin luonnon yleiskuvaus

Siparissa ja Myllylässä on melko laajat aktiiviviljelyssä olevat peltoaukeat, joilla pesii muun muassa kuovi (*Numenius arquata*) NT. Peltoaukeiden välissä, tien länsipuolella, on kosteapohjaista istutusköivikkoa ja Myllylän peltojen kohdalla maatalojen pihapiirejä istutuksineen. Kytösenmäellä esiintyy pienialaisesti liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir IV, NT sopivaa varttunutta kuusivaltaista metsää, jossa kasvaa haapoja.

Myllylän pelloista etelään on Lammasojan ainakin osin kaivettu ja oiottu uoma, jonka eteläpuolella on tuore hakkuu. Kolhonmäen kohdalla on pieni kuvio varttunutta kuusivaltaista metsää ja sen eteläpuolella pieni pelto, jonka reunassa on omakotitalo. Läheisessä istutusköivikossa kasvaa alikasvoksena paljon kuusta. Tien länsipuolella on samalla kohdalla tiheää istutusköivikkoa. Kolhonmäen ja Pistoskallionmäen välillä on arvokkaana elinympäristönä rajattu noronvarsi siihen liittyvine pienine soineen.

Pistoskallionmäellä kasvaa nuoria mäntyvaltaisia metsiä ja tien länsipuolelle on tullut uusi hakkuuaukea. Kännipäänsuon itäpuolella on varttuneen kuusivaltaisen metsän kuvio ja sen lounaispuolella hakkuu. Samalla kohdalla, tien itäpuolella, kasvaa nuorta tiheää sekametsää, jonka puustona kasvaa koivua, mäntyä ja nuorta haapaa. Kännipäänsuon kaakkoispuolella on pieni taimikko.

Kännipäänsuon ja Riutansuon väli on tien molemmin puolin taimikkoa. Riutansuo on ojitettu ja muuttuman puustona kasvavat männyt, kuuset ja koivut. Lahdenkankaalla ennen asutusta kasvaa varttunutta mäntyvaltaista metsää mustikkatyyppin kankaalla. Tien itäpuolella on taimikkoa.

Kuva 1. Vilkjärven uimarannan tuntumassa kasvaa tervaleppiä. Vilkjärvi 11.7.2017 © Petri Parkko

Vilkjärven ja tien väliin jää pieniä peltoja ja tien länsipuolella kasvaa noin 25-vuotiasta harvennettua mäntyvaltaista metsää. Järven rannassa on pieni uimaranta, jonka läheisyydessä, tien reunassa, kasvaa kolme vanhaa mäntyä ja rannassa tervaleppiä (kuva 1).

Vilkjärvestä Pulsaan päin on vanhaa kylämaisemaa: pieniä aktiiviviljelyssä olevia peltoja, maalaistaloja ja hevoslaidun. Alueen reheväkasvuisilla pientareilla kasvaa runsaasti mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*), mutta paikoin myös mataroita (*Galium*).

Ennen Uusijokea, tien länsipuolella, kasvaa istutusköivikköä. Uusijoen uoma ei ole luonnontilainen, vaan sitä on joskus oiottu. Joen tuntumassa oleva pieni pelto on edelleen aktiiviviljelyssä (kuva 3). Pellon kohdalla, tien itäpuolella, on istutushaavikköä (kuva 2) ja varttunutta kuusivaltaista kasvatusmetsää. Onnelan kohdalla on hakkuuaukea ja istutusköivikkö.

Kuva 2. Uusijoen rantaan rajoittuvaa peltoa ja istutushaavikkoa. 11.7.2017 © Petri Parkko

Rokoronmäen pohjoispuolella on hakkuita ja taimikoita. Rokoronmäellä kasvaa varttunutta mäntyvaltaista kasvatusmetsää, jonka kenttäkerroksessa esiintyy paljon kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) Dir IV toukkien ravintokasvia kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*). Takamaan kohdalla kasvaa koivuvaltaista ja paikoin myös mäntyvaltaista nuorta kasvatusmetsää.

Leppookivenpeltojen eteläpuolella esiintyy laajalti taimikoita sekä eri-ikäisiä mäntyvaltaisia kasvatusmetsiä. Orossillan kohdalla kasvaa tien itäpuolella istutuskoivikkoa ja länsipuolella varttunutta mäntyvaltaista kasvatusmetsää kapeana kaistaleena. Orossillan ja Mökkikylän välillä on mäntyvaltaisia kasvatusmetsiä, pientaloasutusta sekä istutuskoivikkoa. Pientareilla kasvaa paljon haitallista vieraslajia komealupiinia (*Lupinus polyphyllos*).

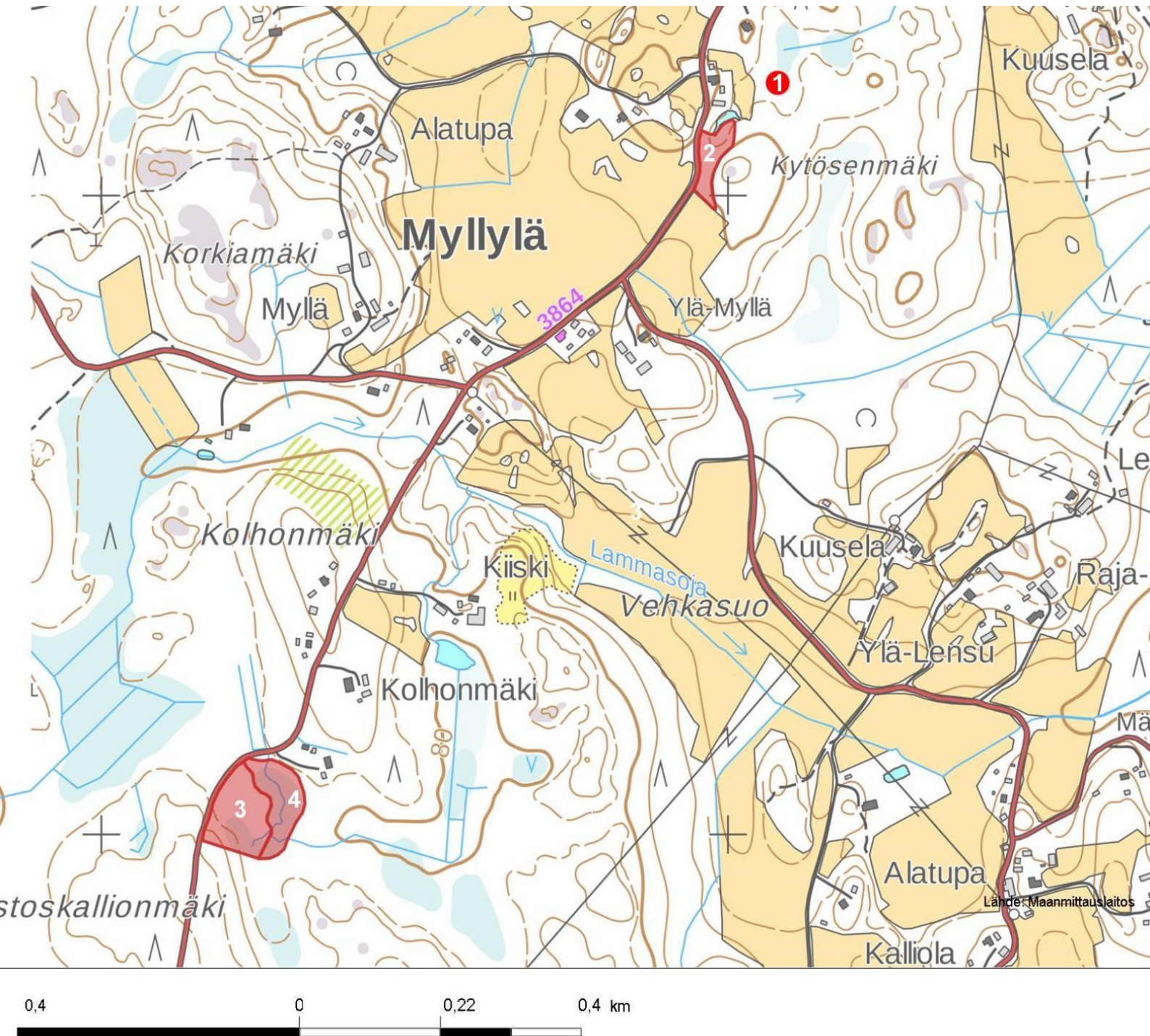
Kotimäen kohdalla, tien itäpuolella, kasvaa varttunutta mäntyvaltaista metsää ja länsipuolella on taimikkoa. Ennen Luumäentien risteystä, tien itäpuolella, on pieni lehtikuusimetsikkö (*Larix*), jossa kasvaa sekapuina myös kuusta ja koivua. Metsikön ja Kaaprontien välissä on enimmäkseen taimikkoa,

mutta myös pieni kontortamäntyä (*Pinus contorta*) kasvava metsikkö. Tien ja metsikön välissä kasvaa kangasvuokkoa (*Pulsatilla vernalis*) vu.

Kaaprontien risteyksen tuntumassa kasvaa varttunutta kuusta, mäntyä ja lehtikuusta. Kontortamäntyä on istutettu myös Luumäentien eteläpuolelle. Pulsan aseman kohdalla, tien reunassa, on pieni hiekkapohjainen ja ketomainen kohta, jossa kasvaa vähän ketomarunaa (*Artemisia campestris*) (kuva 3).

Kuva 3. Pulsan aseman kohdalla oleva pieni ketomainen alue, jolla kasvaa vähän ketomarunaa. 11.7.2017 © Petri Parkko

Kartta 1. Liito-oravakohteet 1–3 ja arvokas elinympäristö 4.

4. Liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir IV, NT **sopivat metsät**

Siparin liito-oravakohteet (kartta 1, kohteet 1 ja 2)

Siparissa on tehty vuonna 2003 liito-oravan papanahavainto (Kaakkois-Suomen ELY-keskus/ Laura Murto) (kohde 1). Ylämaantien läheisyydessä on lajille sopivaa varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jossa kasvaa myös haapaa, mäntyä ja koivua (kohde 2).

Kolhonmäen liito-oravalle sopiva metsä (kartta 1, kohde 4)

Kolhonmäen eteläpuolella on pieni kuusivaltainen varttuneen metsän kuvio mustikkatyypin kankaalla, jossa esiintyy korpisuutta ja hieman lahoppuuta. Kuviolla kasvaa vähän liito-oravan tärkeintä ravintopuuta haapaa. Aivan maantien läheisyydessä puusto on nuorempaa kuusta, mäntyä ja koivua.

5. Kangasvuokon (*Pulsatilla vernalis*) vu **kasvupaikat**

Pulsan kangasvuokot (kartta 2, kohde 3)

Pulsasta, yleisötilaisuudessa ilmoitetulta alueelta, löytyi 3.10.2018 kaksi kangasvuokkokasvustoa tieluiskan yläosasta, jossa kasvaa myös paljon haitallista vieraslajia komealupiinia (*Lupinus polyphyllos*). Toinen kasveista kasvaa lupiinin vieressä hiekkapaljastuman reunassa (kuva 4) ja toinen sekakasvustona lupiinin kanssa (kuva 5).

Kasvupaikan ja pienen varttuneen metsän kuvion välissä on noin 3 metrin puuton kaistale, jossa on paikoin kangasvuokolle sopivia kasvupaikkoja.

6. Musta-apilan (*Trifolium spadiceum*) NT **esiintymä**

Mökkikylän musta-apilat (kartta 2, kohde 1)

Mökkikylässä kasvaa autiotalon pihassa noin neliömetrin laajuinen kasvusto musta-apilaa (kuva 6). Kasvusto on jäämässä lähellä kasvavan lupiinin alle, eikä se tule todennäköisesti säilymään paikalla.

Kuva 4 (vas). Lupiinikasvuston reunassa kasvava kangasvuokko. **Kuva 5** (oik). Lupiinin kanssa sekakasvustona kasvava kangasvuokko. Palsa 3.10.2018 © Petri Parkko

Kuva 6. Mökkikylässä kasvaa pieni musta-apilakasvusto. 11.7.2017 © Petri Parkko

Kartta 3. Mökkikylän musta-apilaesiintymä 1, maisemakuusi 2 ja kangasvuokon kasvupaikat 3.

Kuva 7. Viljjärven maisemakuudesta ei tullut luonnonmuistomerkkiä, mutta sitä ei kaadeta tienparannushankkeessa.
Viljjärvi 3.10.2018 © Petri Parkko

7. Maisemapuu

Maisemakuusi (kartta 3, kohde 2)

Pihan ja tien välissä, aivan tiealueen reunassa, kasvaa huomattavan suuri ja tuuhea maisemakuusi (kuva 7), jolle talon asukkaat ovat hakeneet rauhoitusta. Lainsäädäntö: ”Luonnonsuojelulailla suojellaan avointa maisemaa hallitsevia yksittäisiä puita ja enintään viiden puun puuryhmiä, jotka ovat järeärunkoisia, iäkkäitä, usein monihaaraisia ja laajalatvuksisia. Kuusen rungon läpimitta on 1,3 metrin korkeudella vähintään 60 senttimetriä. Avoimella paikalla ei tarkoiteta metsätaloudellisia uudisaloja”.

Kuusi, jolle rauhoitusta haettiin, täyttäisi kriteerit, mutta sijainti maantien suoja-alueella on ongelmallinen, sillä puusta voidaan joutua poistamaan oksia tieturvallisuuden turvaamiseksi. Lappeenrannan kaupungin lupalautakunta antoi 6.11.2018 kielteisen päätöksen luonnonmuistomerkin rauhoitushakemuksesta. Kuusi aiotaan kuitenkin säästää tienparannushankkeessa.

8. Arvokas elinympäristö

Kolhonmäen noro ja suot (kartta 2, kohde 2)

Pohjavesivaikutteisen noron vedenjuoksu-uoma on Ylämaantien itäpuolella luonnontilaisen kaltainen. Länsipuolella esiintyy pienialaisesti metsäkortekorpea EN. Talolle johtavan tien ja suon välissä oleva metsä on ainakin suurelta osin lehtoa, jonka puustona kasvaa nuorta koivua, harmaaleppää ja kuusta sekä kenttäkerroksessa metsämaitikkaa (*Melampyrum sylvaticum*), ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), metsäalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*), metsätähteä (*Trientalis europaea*), suo-ohdaketta (*Cirsium palustre*), mustikkaa (*Vaccinium myrtillus*), karhunputkea (*Angelica sylvestris*), kevätpiippoa (*Luzula pilosa*) ja nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*). Lehdon läpi on kaivettu leveä oja, jota ei ole merkitty karttoihin.

Luhtaisen suoyhdistelmätyypin (kuva 8) puustona kasvavat männyt ja koivut mättäillä ja pensaskerroksessa kasvaa halavaa (*Salix pentandra*), tuhkapajua (*S. cinerea*), virpapajua (*S. aurita*), kiiltopajua (*S. phyllifolia*) ja mustuvapajua (*S. myrsinifolia*) sekä reunaosissa korpipaatsamaa (*Rhamnus frangula*). Suon puustoa on aikoinaan harvennettu.

Kenttäkerroksen muodostavat jokapaikansara (*Carex nigra*), mutasara (*Carex limosa*), runsaana kasvava raate (*Menyanthes trifoliata*), jouhivihvilä (*Juncus filiformis*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*), maariankämmekekä (*Dactylorhiza maculata*) (kuva 10), kangasmaitikka (*Melampyrum pratense*), rantamatara (*Galium palustre*) ja kurjenjalka (*Comarum palustre*). Suon reunoilla kasvaa myös juolukkaa (*Vaccinium uliginosum*). Noro on vesilain suojelema kohde ja sitä reunustavat metsät sekä vähäpuustoiset suot ovat metsälain 10 § suojelemia kohteita.

Kuva 8 (vas). Kolhonmäen pieni suo. **Kuva 9** (oik). Maariankämmeköitä Kolhonmäen suolla. 11.7.2017 © Petri Parkko

9. Päätelmät ja suositukset

Natura 2000 -alueet ja luonnonsuojelualueet

Suunnittelualueella tai sen läheisyydessä ei ole Natura-alueita tai luonnonsuojelualueita.

Liito-orava (*Pteromys volans*) Dir IV, NT

Suunnittelualueella on jäljellä vain vähän liito-oravalle sopivaa metsää. Kevään 2017 maastotöissä suunnittelualueelta ei löytynyt liito-oravan papanoita eikä nykyisen tielinjauksen läheisyydestä löytynyt myöskään lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi sopivia kolopuita tai risupesiä. Tien parannuksella ei ole vaikutusta liito-oravaan.

Muut IV-liitteen lajit

Kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) lisääntyminen suunnitteluvälillä on mahdollista, sillä lajin toukkien ravintokasvia (*Melampyrum pratense*) kasvaa useammassa paikassa. Tienparannuksella ei ole kuitenkaan merkittävää heikentävää vaikutusta maassamme elinvoimaiseksi LC arvioituun kirjoverkkoperhoselle, sillä parhaat kangasmaitikkakasvustot sivuteiden varsilla ja hakkuiden reunoissa.

Viitasammakko (*Rana arvalis*) voi toisinaan lisääntyä hyvin pienialaisissa vesissä, kuten ojissa. Hankealueella parhaiten lajin kutupaikaksi sopisi arvokkaaksi elinympäristöksi rajattu pieni suo ja noro (kartta 2, kohde 2). Tienparannushankkeella ei ole vaikutusta viitasammakolle.

Uhanalaislajisto

Suunnitteluvälillä kasvaa kangasvuokkoa (*Pulsatilla vernalis*) vu tieluiskan yläosassa, jossa ne kasvavat haitallisen vieraslajin komealupiinin (*Lupinus polyphyllus*) kanssa sekakasvustona. Käytännössä kasveja ei voi siirtää siirtämättä samalla lupiinin siemeniä. Kangasvuokoilla on tällä paikalla hyvin vähäinen merkitys luonnon monimuotoisuudelle tai lajin säilymiselle, eikä niiden säästäminen ole järkevää. Kasvin siirtäminen on lisäksi hankalaa syvälle ulottuvan juurakon takia.

Vuoden 2017 maastotöissä suunnittelualueella havaittiin töyhtötiaisia (*Lophophanes cristatus*) vu. Tienparannuksella ei ole haitallista vaikutusta lajiin.

Mökkikylästä löytyi vuonna 2017 musta-apilaa (*Trifolium spadiceum*) NT pieni kasvusto, joka on jäämässä haitallisen vieraslajin komealupiinin (*Lupinus polyphyllus*) alle. Esiintymällä ei ole rajoittavaa vaikutusta tiehankkeeseen.

Arvokkaat elinympäristöt

Suunnitteluvälin metsät ovat olleet intensiivisessä metsätalouskäytössä ja suot ovat ojitettuja, mistä johtuen arvokkaita elinympäristöjä on vähän. Alueelta rajattiin yksi vesilain suojelema kohde noro, jonka veden virtaama tulee säilyä tienparannuksen yhteydessä. Noron läheisyydessä olevat suot pyritään säästämään tiehankkeessa.

Kuva 10. Haitallinen vieraslaji komealupiini on levinnyt monin paikoin suunnittelualueen pientareille ja tieluiskille.
11.7.2017 © Petri Parkko

Haitallinen vieraslaji

Komealupiini (*Lupinus polyphyllos*) on levinnyt monin paikoin suunnittelualueen pientareille (kuva 11), eikä sitä saa enää kokonaan hävitettyä. Laji syrjäyttää voimakkaana kilpailijana nopeasti alkuperäislajiston ja uhkaa useita merkittäviä uhanalaisten kasvi- ja hyönteislajien tienvarsiesiintymiä. Lupiinin leviämistä voidaan ehkäistä viemällä siemeniä sisältäviä maa-aineksia pois alueelta ja tuomalla

puhdasta maa-ainesta tilalle. Käytännössä lajin torjuminen on kuitenkin erittäin hankalaa. Tärkeintä olisi estää lajin leviäminen uusille alueille.

10. Lähteet

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E. M. & Pikänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 685 s.